

nový okruh
Angolou
Jiří Chromý

nový okruh
Angolou
Jiří Chromý

Ostrava 2012

Dovolil bych si věnovat tuto knihu všem z České republiky, kteří přispějí nejen k rozvoji turistického ruchu v této zajímavé zemi, ale i k rozvoji obchodu mezi oběma zeměmi, k vzájemné výměně a školení specialistů, ale také ke vzájemnému financování investic.

Nový okruh Angolou

Text © Jiří Chromý, 2012

Fotografie © Jiří Chromý, Luboš Dembický, 2012

Grafická úprava Repronis s.r.o., Ostrava

Redakce Lukáš Krečmer

1. vydání jako e-kniha © Lukáš Vik, 2015

ISBN PDF formátu: 978-80-7536-057-1 (PDF)

Konverze do elektronických formátů:

grafik a webdesignér Lukáš Vik

www.lukasvik.cz

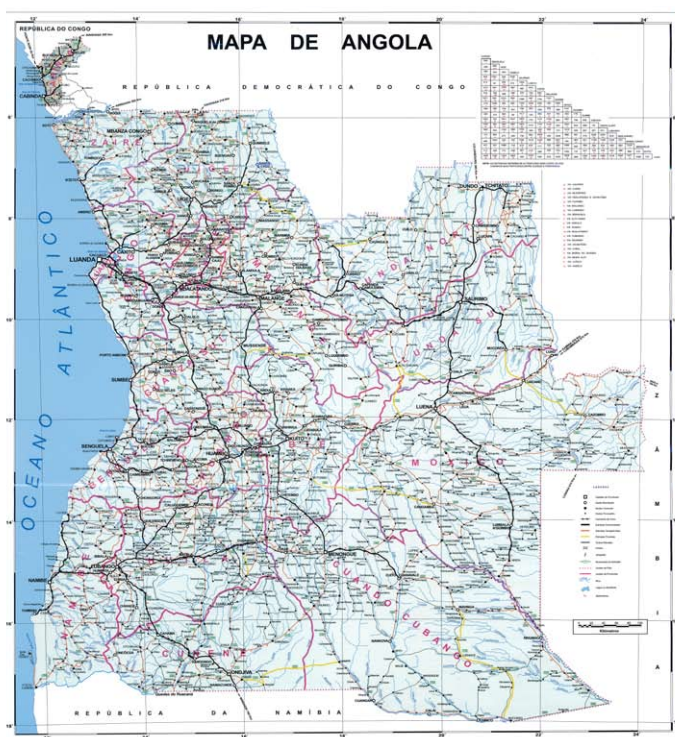
OBSAH

Předmluva	4
1. Luanda a cesta na jih	5
2. Kungo Agricola	13
3. Huambo	33
4. Kuito	37
5. Lubango	58
6. Dračí skály	63
7. Cesta na sever	72
8. Alto Catumbela	78
9. Mezi Benguelou, Catumbelou a Lobitem	84
10. Sumbe	93
11. U Kwanzy a v Luandě	97
12. Souhrn poznámek před odjezdem	100
Závěrem	101
Použitá literatura	103
Obrazová příloha	105

PŘEDMLUVA

Nový okruh Angolou

V den přistání jsem dopsal poslední článek pro svůj občasník, a tak některé myšlenky v mém posledním ED, tedy čísle 12, vznikaly hodně vysoko nad zemí s pozitivními závěry. Stejně jako pod zemí člověka napadají samé krásné myšlenky. A při jízdě v autě je to stejné, i proto je záznam v mém „Angolském palubním deníku“ pozitivní.

- ▲ Kolik dalších okruhů se do mapy Angoly ještě vejde? (Některá doplnění údajů i spolu se zákresy tras z let 2010 a 2011 už vyšly v mém občasníku ED 12.)

1.

LUANDA A CESTA NA JIH

Nový okruh Angolou

Dosednutí na přistávací dráhu mezi domky „rychlostaveb“ bylo hladké jako v předešlém roce (2010). Opodál se už staví další nová přistávací dráha, což byl důvod, proč nějakou dobu nelétala do Luandy letadla.

Všímám si, že kousek od nás, vedle hangáru, stojí seřazené letky pro vnitrostátní dopravu s oranžovo-červenými pásy a symbolem letecké společnosti LINHAS AEREAS DE ANGOLAS na ocase letadla – poddruhem antilopy vraně.

A zase, stejně tak jako před rokem, mne při vystoupení z letadla obejmje teplo. Vyměňuji hřejivý šátek za letní a plný očekávání vyrážím k odbavení. Už u vstupu do letištní haly si všímám několika rozšlápnutých brouků. Asi dobré znamení pro mne jako entomologa, vždyť i datum je zajímavé, je právě 20. 11. 2011.

Auto u letištní budovy nestálo, jak zněl příslib, a tak celou situaci zachraňovala Gloriina rodina. Tím pádem jsme první noc spali v Luandě, a ne na trase níže na jihu, jak jsme měli původně v plánu, tedy přespat přímo v autě. Jak jsme si pak při cestě uvědomili, měli jsme vlastně štěstí, mohl z toho být totiž problém, protože nervozita kolem hlavního města byla velká. Proto každému radím, že je dobré mít vždy v záloze možnost, kde v Luandě alespoň přenocovat.

Jaké bylo mé překvapení, když jsem uviděl rozestavěné „něco“ na místě bývalé skládky. Děti nám vysvětlily, že tady bude fotbalový plácek se šatnami pro mladé fotbalisty. Změna v okolí se ihned dala poznat, vzduch byl lepší, celá skládka je sanována u Domečku CZ odbagrováním, místo tak získalo i lepší punc do budoucna, což prozrazovala i tabule na oplocení stavby.

V domě, kde jsme v minulém roce tak často přebývali, je pusto a čeká se už jen na našeho investora a následnou přestavbu na naši „Technickou kancelář CZ“. Také dívčí pokoj byl zrušen, vdvaky uvolnily nový průchod, a tak jsem si prohlédl místo staveniště i z míst, kam jsem minulý rok moc nechodil. V krásně vykotlaném stromě se procházeli malí brouci a všude se to hemžilo velice pracovitými mravenci různých druhů. Občas jsem tu našel v nenápadném místě se zbytkem práchnivého stromu i malé termity.

V noci není takové horko jako minulý rok, protože jsem tu vymyslel systém větrání: přirozený průvan přes dveře „oficíny“, skrz obývák i chodbu až do otevřených dveří pokoje,

▲ Starý buben z Luandy

no a na závěr cesty průvanu jeho výstup tahem přes okenice místnosti, kde spíme. Při zkoumání zákoutí domu jsem našel buben, který tu takřka nepoškozen zůstal i s neumělými opravami dodnes (viz fotografie).

Zase jako obvykle neteče voda, když prší. Tak si ji nosíme v barelech z obchodu, dá se tu nakoupit i do zásoby. Večer nám tu působila bláznivá teta, a tak jsem si připadal jako vetřelec. Nejprve byla tichá a nenápadná jako stín, až k ránu ji něco rozčílilo a s křikem utekla.

Zase jsme spali pod neopravenými stropy a já tu myslel na všechny způsoby technického řešení podhledů, které mne tu po řadě napadaly, a bylo jich hodně. A už vím, kdo je udělal a že rozhodně budou z eukalyptového dřeva.

V obchodě vedle je k dostání mangová šťáva v litrových krabicích stále za 250 KW a sušenky, které se mi tu vždy staly hlavním zdrojem obživy na následující období, jsou stále za 15 KW, no a když k tomu připočtu pitnou vodu v balení 1,5 litru, která je za 150 KW, dá se tu v terénu velmi solidně levně využít. Občasné proložení této stravy angolským jídlem a chutnou Cucou dělá cestovatele velice akceschopným.

Všiml jsem si hned při cestě z letiště, že na benzínové pumpě PUMANGOL je stále benzín (GASOLINA) za 60 KW/litr a nafta (GASOLEO) za 40 KW/litr, takže cestovat zde automobilem a najezdit spousty kilometrů je ten nejlepší a nejlevnější způsob, jak poznat okolí.

Přivezli nám auto, zpočátku jsem se děsil, bylo to vlastně pouhé „skoro kandongero“ s náhonem na dvě kola a oproti minulému roku (2010) – autu s náhonem na čtyři kola – to pro naši delší cestu byl dost risk. Ale postupně jsem si také uvědomoval, že prodloužením trasy naší nově naplánované cesty budeme mít každý více prostoru. A blesko mi hlavou, že budu mít možnost fotografovat na obě strany. A tak mi časem naše pronajatá Toyota přirostla k srdci – no a když jsem si spočítal, že každý máme vlastně tři místa pro sebe, vzal jsem tohle dvanáctimístné auto na milost. Obzvláště, když mělo ve značce CR, celá značka vypadala takto: LD-25-26-CR.

Po vydatné snídani „doma“ a všech nezbytných formalitách spojených s půjčením auta i s řidičem jsme si rychle sbalili každý „svých pár švestek“ a svižně vyrazili směrem na Vianu. Stojíce postupně ze všech stran viděl jsem při projíždění naším autem kolem dokola tu velikou skládku, kterou my Brňáci umíme zlikvidovat pomocí spalovny na výrobu elektřiny, tak jak jsem psal už v předešlé knížce. Pro zájemce o tuto skládku je důležitým orientačním bodem „angolský supermarket“ hipermercado Kero. A na tuto obř – mám pocit – dnes už nepoužívanou skládku odpadu všeho druhu, která je vidět nejen od něj, ale také z magistrály (na výpadovce zvané RUA DO OBAMA), máme nejen technické řešení likvidace. Likvidaci odpadu této skládky s výstavbou spalovny pro výrobu elektřiny z jejích „pokladů“ máme jako luandský investiční záměr CZ číslo jedna. Kolem skládky je vidět solidní bytová výstavba, která to jistě uvítá.

Dál jedeme po magistrále, výše už jednou jmenované, frčíme na Vianu po nám už dobře známé kvalitní výpadovce. Luanda mne ale dál i po roce příjemně překvapuje. Nové domy přibývají.

Vlevo je zajímavá stavba, můj oblíbený červeno-bílo-šedo-černý stadion, no a pak dál kolem areálu CHINA JIANGSU míříme do Viany se supernovými domy obklopujícími už skoro hotovou baziliku – a objekty této církevní stavby jsou tak obrovské, že mají být největší v této části Afriky. Čelo této – vzadu přísně funkční – stavby je pojata ve stylu staré katolické katedrály, s mohutným štítovým portálem se dvěma věžemi v čele. Vzadu pak s malou strážní věžičkou.

▲ Bleskové foto čela katedrály v Luandě

Na celé řadě míst na okraji města vyrůstají – zatím osamoceny – i hotelové komplexy. Kolem nás se míhají různá stavenišť a z auta je vidět, jak mezi obrovskými hromadami materiálů a mezi stavebními dvory probíhá stavba velkého nadzemního věžového vodojemu a vedle něj rozsáhlá proudová výstavba domů. Ale my se za chvíli ocitáme skoro za městem a na úseku komunikace, který jsem viděl rozestavěný minulý rok. Je kompletně hotov. A svištíme po něm.

Putujeme opět na jih a mám pocit, že už jde konečně všechno hladce. Což se o přípravách na cestu do Angoly nedá moc tvrdit. Nejenže mi už doma nevyřídili povolení ke sběru brouků a odjížděl jsem s příslibem, že vše se zvládne až na místě,

▲ Snímek luandského hotelového komplexu z auta

protože je na to moc málo času, ale vybavily se mi i humorné situace, kdy se mi postupně na mém kufru odlamovaly jedna část po druhé. Zapomněl jsem, že můj obrovský kufr už jednou v Angole byl, no a není uzpůsoben na opakované výlety tohoto typu. Začalo to už na zastávce „šaliny“ v Brně na Vinohradech, odkud jsem vyrážel. A kouzelně, prasklo mi jediné ucho na kufru, tudíž jsem musel použít záložních popruhů, které jsem měl pro případ přenášení tohoto zavazadélka pěšky na delší trase. Postupně mi pak odpadly další „nepotřebné věci“ včetně podstavců, takže kufr už jen ležel. Opásán popruhem všeho přikořil poskakujícího auta přežil.

A pak už jedeme jen krajem osamělých baobabů, stromových kaktusů i savan až k odbočce na Catete, minule jsme tu jeli taky, nemusím nic fotit, a tak se mi cestou známou krajinou vybavují velké přípravy na tuhle „skoro propagační“ cestu před výjezdem jihomoravské delegace a současně i mise ověřující, jak se dá naplnit můj investiční záměr na vybudování turistických záchytných bodů v Angole pro celou a rozmanitou klientelu z České republiky, od „baťůžkářů“ až po zvědavé movité klienty „hotelového“ typu.

Minuli jsme veliký CIF de Luanda, areál čínského investora. A připomněli si, kdo tady hlavně staví.

Za křižovatkou na Dondo je už opravdový baobabí ráj, občas s vloženým stromovým kaktusem. Silnice má střední čáru z pořádné a pevné monolitické betonové zídky, ale i bločků, ale občas to nestačí. Kamiony přetížené až hrůza ji i tak rozrazí.

V Dondo, na této odbočce ze železnice na Malange, už stojí hotové pěkné nádraží a pár domů v okolí tu má plůtky z kovových starých pražců železnice CFB. Minule jsem si jich zřejmě nevšiml.

Než jsme dorazili k mostu přes Kwanzu, byli jsme šestkrát zastaveni a řidič byl vždy pokutován. Za co, to jsem nepochopil. Na mostě nějak není klidno, a proto raději nevystupujeme ven a pokračujeme dál do obce Cambingo. Jediná osamocená vesnice u silnice, je zde první železobetonový přepjatý most. A vpředu v širé pláni nedotčené krajiny hory! Už se začínám těšit na známá místa.

Jedeme přes Mamhana, dál na naši zastávku v Quibala. Podél krásných baobabů a travnatých planin, občas i kolem kaktusových hájů, míříme do Aldeila Cangutto.

Součet částky zaplacené na pokutách z toho obrovského počtu strážních stanovišť pro kontrolu automobilů, kdy jsme byli vždy zastaveni, mi začíná dělat starosti, brzy nám asi dojdou peníze, nemáme tak velký obnos na pokuty ani v rozpočtu celé akce. Na sedmém stanovišti našťěšť jakoby mávli kouzelným proutkem a už je jich pak čím dál míň, a dokonce přestali pokutovat.

Postupně jsme projeli obcí zvanou „Aldeila Kizou“ dál na „Aldeila Mulubba“, pak přes planinu do „Aldeila Sagrada“ a kolem domečku s červenými stromy na „Aldeila Kimpliica“, dál už se bavím a píšu si do deníku zase podobný název „Aldeila Kimove“.

Míříme povědomý monolit, který byl v minulé knížce uveden jako táhlý monolit i s prvky osídlení. Opravdu tam jsou. Následuje vesnice „Aldeila Kimia“ a zajímavé jezírko.

Tady už to není tak zlé, pokuty i nervozita mizí. Místo strážních stanovišť je u silnice vidět spousty pytlů se zbožím všeho druhu a převládají zde právě natěžené

surové kořeny manioku a na druhém místě i štěrk různých frakcí. I kameny vyskládané do sloupů tu jsou občas vidět, jinak se u silnice prodává rozličné ovoce a zelenina.

Časté havárie mi tento rok kazí pocit z dobré silnice. Zřejmě časem bude potřebné celou vozovku zdvojit, anebo alespoň rozšířit, protože občas mi rychlost některých (a to i na stranu nahnutých přetížených nákladních aut) brala dech. A asi doplnit o nějaký ten dělicí pruh, protože kolize zahušťující se dopravy jsou velmi časté. Zde jsem si vzpomněl i na naše školy, které by mohly pokračovat v naší skvělé tradici již jednou realizované výchovy studentů, teď obzvlášť potřebných techniků i na středních školách, zde mám na mysli naši brněnskou Střední průmyslovou školu stavební na Kudelově ulici. Jak jsem se po příjezdu přesvědčil, je okamžitě schopna otevřít nové třídy pro dopravní stavby, v současnosti právě rozvíjené podzemní stavby, samozřejmě i pro vodohospodářské stavby, které mají celou řadu souvislostí s dopravními stavbami, a oba obory se mohou vhodně prolínat. Jedem svižně dál.

A už v dále vidím městečko – spíše obec – Quibala, které leží na důležité křižovatce, zde je jedna z mála odboček k moři, která odtud vede přímo do Sumbe. V podvečerním slunci se vypíná bývalá pevnost na obrovském monolitu nad městem, která mne moc zajímá. Návštěvu pevnosti jsem si minulý rok sám sobě slíbil a také ve své první knize o Angole taky, že podrobněji prozkoumám pevnost příště. A co jsem přislíbil svým věrným čtenářům, to nečekaně plním velmi brzy.

Říkám si – konečně jsem tu, i když skoro jsem to zase nestihl – vždyť už jednou mi pevnost kvůli soumraku unikla a já ji tolik toužil prozkoumat. Sedí si tu na temné skále, zdálky viditelná, a je z ní moc pěkný přehled po celém okolí a jistě se odtud dobře strážila tahle dopravní křižovatka.

▲ Temné hradby pevnosti v Quibale

Rychle jsme našli místo k parkování přímo pod skálou a jako první jsem plný očekávání vyrazil na průzkum. Monolit je sice obrovská masa, ale je protkán puklinami, ve kterých se místy uchytila vegetace a dokonce tu místy rostou stromy. A občas je tu na plácku i svěží pastvina, která je nyní mohutně zalévána vodou z nebe. Šplhám nahoru až k vraku obrněného auta, které se nahoru dostalo mě neznámým způsobem. Trčí tu bez kol jako památník bojů a memento pro obyvatele. Nevím, co mne to napadá, říkám si: vylezl z něj „řidič“ včas?

Spěchám dál a šplhám k hradbám po umyté skále, občas jsou tu v dolcích vodní tůňky a po skále putuje spousta různých hlemýžďů. A když jsem zjistil, že se v dálce schyluje k dešti, poslední úsek jsem vyběhl. No dolů se nějak dostanu, i když to půjde v pohorkách hůř. Rychle fotím torza hradeb, místy jich tu i dost zůstalo, a představuji si, jak asi po celou dobu různých osídlení toto místo vypadalo. Mám tu sice v textu nějaké fotodokumenty, ale moc se v šeru před deštěm nevyvedly.

Takže základní informace jsou zde, ale chce to víc času a hlavně se podívat i na vedlejší skály, na kterých jsme my nebyli. I tam by mohly být nějaké zbytky osídlení. Zřejmě nějaké vykopávky pod skalami by umožnily zjistit, zda se dá dozvědět o tomto strategickém místě více. Na této hladké tvrdé skále by se totiž z minulosti nic neudrželo. Mám pocit, že to bude stát za to.

V prostoru pevnosti je pečlivě udržovaný vodojem, který je staršího data a asi pamatuje kolonizátory. U zbytků pevnostní budovy se pásly kozy, na plátcích mezi holými plochami tvořenými celistvým skalním monolitem rostl totiž šťavnatý koberec svěží zelené trávy. Ani se nehnuly, bylo jim tu jistě dobře.

Na prostranství i v místech, kam jsem se nedostal, lezli krásní hlemýžďi se šroubovitě protáhlou ulitou. A se svou ulitou ve tvaru kornoutu na zmrzlinu lezli pomalu a já je fotografoval, ale z neznámého důvodu jsem fotografie nenašel. Ale přelud to nebyl, kolegové je viděli taky.

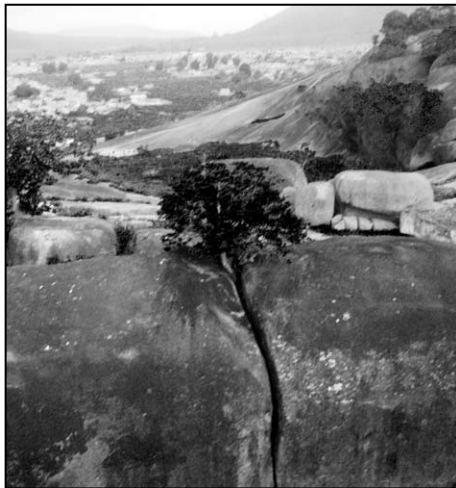

▲ Pevnostní vodojem v Quibale

Dole pod pevností směrem k silnici rostl v puklině strom, který je na černobílé fotografii zde a který mi v mém fotoaparátu naštěstí zůstal.

Byl jsem moc rád, že se déšť vypršel jinde a k nám nedorazil, protože sestup po klouzající skále byl i pro otrlé příliš. Naštěstí jsme našli jinou cestu dolů, po slušném zeptání nás paní zametající si svůj plácek pod skalou pustila přes svůj dvorek na pěšinu k našemu autu. Strmívalo se a já spokojen, že se mi podařilo splnit slib sobě i čtenářům, nasedl do přístaveného auta a za jízdy – spíše letu, protože jsme měli už všichni hlad – dál vnímal tuto zajímavou krajinu, která mne nadchla a kde tuším střípky z historie i zajímavé druhy brouků.

A frčeli jsme tak dlouho, až jsme dorazili do prostoru kolem města Waco Kungo, značím si jej pracovní zkratkou „WC“, protože i na vizitkách se píše různě. Ale byl jsem překvapen, že obě mapy, které používám – stará maďarská a nová angolská – používají zde uvedený název. Po cestě jsme ještě projeli kolem svítících oken kostela v San Isabel a už se nepřetržitě dívali, kde složíme dnes hlavu k odpočinku. Chtělo by to nějaký hotel, na divočinu jsme nepomýšleli, začalo totiž pršet a ani rozsvítit lapač by se nedalo.

▲ Strom v puklině ve výhledu z pevnosti v Quibale

Ve WC jsme chvíli hledali hotel, rozhodovali jsme se mezi újezdním motelem s malými pokojíčky na okraji města s hernami, bary a diskotékou a mezi dražším hotelem. Jako bezpečnější přístav k zakotvení se nám zdál místní hotel – zejména pro naše auto – přičemž odhaduji, že byl postaven asi tak v sedmdesátých letech minulého století. Občas se kolem mne mihl letící brouk, a tak jsem byl sice ve střehu, ale nic kromě termitů a mini-drobtiny tam nebylo (jen u silnice se přede mnou bleskurychle zahrabala krtonožka).

Dozadu za hotel by se dalo najet i s větším autobusem nebo spacím vozem typu Tatra z jihočeské cestovní kanceláře. Rychle jsme se dohodli s hoteliérem a ihned nám nachystali skvělou večeři, takže jsme ještě nad vychlazenou Cucou poklábosili, mrkli s ostatními chvíli na fotbal v televizi a unavenější odešli spát. Já jsem ještě obešel hotelová světla, abych se podíval, co tu naletuje za hmyz, a po několika nočních procházkách za mrhnutí na našich „pavlačích“ se pokusil umýt, ale hnědočervená voda, která byla přinesena k umývání, mne rychle upozornila, že přesně tohle je ten případ, kdy se naši skromní turisté mohou nakazit z říční vody. Rychle mi došlo, že tady musí nastoupit naše rezervy zakoupené luandské vody na mytí,

kteřou jsme si přivezli právě k tomu účelu. Ještě honem dobřjet všechny potřebné přístroje, přišťe si vezmu určité rozvojku. Dnešní cestovatelé toho na nabřjení mají jaksi hodně.

A po nezbytné hygieně jsem po pokusu napsat SMS domů rychle usnul. Chvilku před tím mi ještě bleskem hlavou prolétly všechny zážitky – bylo jich trochu moc – a uvědomil jsem si, že dnes nebyl čas udělat si zápisky, takže na něco určité zapomenu.

A jak jsem usínal, napadla mne myšlenka, že na Střední průmyslové škole stavební v Brně mohou studovat angolské děti, my jim trochu pomůžeme naučit se češtinu a ostatní hravě zvládnou. A právě zde mohou získat vzdělání

Zde mohou angolské děti vystudovat češtinu a získat vzdělání v oborech dopravní stavby se zaměřením na pozici „technický dozor investora“, a to zejména pro komunikace, železnice a podzemní stavby. Také zde mohou vystudovat obor vodohospodářské stavby.

▲ Tak tohle je ta brněnská střední stavební průmyslová škola, která čeká na angolské studenty

2.

KUNGO AGRICOLA

Nový okruh Angolou

Vyspali jsme se do růžova, také mobil je nabitý. A jak pozoruji, je to nejdůležitější příprava na těchto putováních Angolou, naštěstí jsou tu zásuvky stejné a elektrická síť je bez výkyvů a má stabilní proud i napětí, které mi nelikviduje nabíječky. Jen si měl každý vzít i svoji rozdvojku, protože se stává, že hladovějících mobilů bývá mnoho a zásuvek málo.

Brouci tu sice v ranním chladu nikde na našich pavlačích nelezli, ale okolní kopce vypadaly nadějně. Je pravda, že toto místo mne přitahovalo k průzkumu už od návštěvy některých lokalit při mé misi minulého roku. A postřehl jsem tehdy zajímavou pestrost krajiny. Navíc jsem si celý prostor pamatoval jen v šeru stmívání a Waco Kungo mi stále připadalo jako velmi dobré místo pro výstavbu naší CZ výzkumné a monitorovací stanice ECHO D+M pro studium angolského hmyzu.

Ráno jsme hned po hotelové snídani vyrazili do centra na náměstí k sídlu guvernéra, kde jsme chtěli domluvit návštěvu podnikatelů z avizované delegace jihomoravského kraje a současně nabídnout pomoc při řešení celé výstavby vodovodní soustavy i s nabídkou na mezioborovou spolupráci mezi městy Brnem a Waco Kungem. Našel jsem v parku před jeho úřadem vzorně sestřižené trávníky, řezem

▲ Výhled z našeho hotelu ve Waco Kungo